

gribeligt minde om den polske sejr er de erobrede bannere, der året efter, 1411, blev op-
hængt i katedralen på Wawel i Kraków. Her hang de i hvert fald til 1603, men senere
er de gået til grunde. En nøjagtig beskrivelse af samlingen er imidlertid bevaret, oven
i købet i original, nemlig et illumineret pergamenthåndskrift udført 1448 af Kraków-ma-
leren Stanislaw Durink, vistnok på foranledning af historikeren Jan Długosz. Som histo-
risk mindesmærke har håndskriftet både for polakker og tyskere spillet en betydelig emo-
tionel rolle, og dets skæbne var i årene omkring 2. verdenskrig særlig dramatisk. Nu op-
bevares det i Det jagellonske bibliotek (Universitetsbiblioteket) i Kraków.

Skønt mange gange benyttet og udgivet, første gang 1584 og senest 1958 (af Karol
Górski), lokkede det dog den svenske historiker Sven Ekdahl til en nærmere undersø-
gelse i forbindelse med et planlagt, større kildekritisk arbejde om slaget ved Tannenberg.

Resultatet er blevet en smuk nyudgivelse med udgiverens egenhændige farvebilleder,
en gennemkommenteret tekst samt en udførlig heraldisk og palæografisk indledning, der
bl. a. påviser at 10 af bannerne næppe nogensinde har hængt i domkirken. Billeder og
tekst hertil er blevet indføjet sekundært i manuskriptet under Długosz' historiske arbejde,
hvorunder det i øvrigt fra at være et pragthåndskrift udviklede sig til at blive et arbejds-
håndskrift for historikeren, der også egenhændigt har foretaget en del tilføjelser. Et an-
det vigtigt resultat er, at Ekdahl har sat spørgsmålstegn ved håndskriftets brugbarhed
som militærhistorisk kilde, og også i den forbindelse har han foretaget indgående studier.
– Ekdahls bog er et solidt arbejde, der ud over at være blevet godkendt af Videnskabs-
akademiet i Göttingen også er blevet forelagt som disputats ved Akademiet i Abo.

Jørgen Steen Jensen

Hansische Studien III. Bürgertum – Handelskapital – Städtebünde. Abhandlungen zur
Handels- und Sozialgeschichte XV, herausgegeben von *Konrad Fritze, Eckhard Mül-
ler-Mertens, Johannes Schildhauer*. Weimar, Hermann Böhlau Nachfolger, 1975.
282 s.

Et internationalt gremium af øststatshistorikere har medvirket til udgivelsen af et bind
om byer, handel og borgerskab i et geografisk område, som ligger nordiske historikere
nær. Johannes Schildhauer i Greifswald præsenterer bind X–XV i rækken og bidrager
med et vægtigt indlæg om de tyske byforbunds funktion og opgave, hvortil Evamaria En-
gel i Berlin slutter sig med en særlig gennemgang af det tyske riges byforbund i perioden
1226–1334. Det tredje meget værdifulde bidrag til dette spørgsmål er Marian Biskups ved-
rørende det preussiske forbund i perioden 1440–1454, som hviler på årelange kildearbej-
der og diskussioner, bl. a. også med baggrund i Karol Górskis arbejder på ständerstats-
problematikens område. Viktor I. Rutenberg, Leningrad, supplerer med en skitse om de
lombardiske byer i højmiddelalderen.

Under overskriften »Zum Handel und zu den historischen Wirkungen des Handels-
kapitals« sammenfattes 8 bidrag af delvis blandet kvalitet. Titlen afslører et ønske om in-
tegration af historisk forskning med økonomisk dogmatik. Denne kan iagttages i de to
greifswaldske historikers bidrag, mest ved Klaus Spading i et bidrag om »oprindelig
akkumulation«, mere mådeholdent ved Konrad Fritze om den hanseatiske handelskapitals
rolle. Den polske forsknings omfattende arbejder til handelskapitalens betydning særligt
for Preussens og Pommerns byer fra det 14. til det 17. årh. præsenteres koncentreret af
Henryk Samsonowicz og Maria Bogucka – den senere Danzig – som herved påtager sig
en uvurderlig formidlingsopgave. En tilsvarende opgave for Ruslands vedkommende –
»Hauptrichtungen und -wege in den Handelsbeziehungen Russlands mit Westeuropa im

16. und 17. Jahrhundert« – ved I. P. Saskolskij i Leningrad kommer til kort p.g.a. det begrænsede omfang. Dog finder vi her nogle væsentlige og sammenfattende henvisninger til den nordre søvejs betydning for Ruslands forbindelser med Vesteuropa fra senmiddelalderen. Svenske undersøgelser af handelen i Livland i det 17. årh. kommenteres og videreføres af Helmut Piirimäe i Tartu. Erika Langer, Jena, bidrager med et studie over de thyringske byers handel i det 15. årh., og Miroslav Hroch, Prag, behandler handelskrisen 1630.

Et særligt afsnit omfatter »Einzelfragen städtischer Geschichte«. Arija Zeida ved statsarkivet i Riga fremlægger her forskninger af stor interesse til gesellernes vandringer i Riga i perioden fra det 14. til det 18. århundrede. Helmi Üprus, som er beskæftiget i det særlige bygningsstilsyn i Tallinn, giver en metodisk gennemtænkt indførelse i betragtningen af bybilledet og historiske bygningsværker som udtryk for byens socialhistorie. Endelig drager Nikolaus Zaske i Greifswald mod f. eks. Dollinger en lanse for begrebet »hanseatisk kunst«. Hans synspunkter, at hansebyernes byplanstil, »katedraler« og monumentale markedspladser med husfacader og offentlighedskarakter begrundet talen om en særlig hanseatisk stil, må man i vid udstrækning være enig i. Overvejelserne vil bane vejen for »eine Kunstgeschichte der Hansestädte und eine Stilgeschichte des Hansischen« – en opgave, som enhver for Østersøhistorien interesseret skandinavisk historiker vel også ville ønske gennemført.

Tore Nyberg

Jutisch Lowbok. Lübeck 1486. Faksimiledruck mit einer Einleitung von *Klaus von See*. Mittelalterliche Gesetzbücher europäischer Länder in Faksimiledrucken. Im Auftrag des Max-Planck-Instituts für Europäische Rechtsgeschichte hrsg. v. Armin Wolf, Band V. Glahütten im Taunus, Verlag Detlev Auvermann KG 1976. 214 sider.

Vi lever gudskelov i en tid, der præges af større forståelse og tolerance overfor minoriteter og deres afvigelser fra det, man tidligere anså for det normale. Færre og færre behøve at snige sig langs husrækkerne; der er ikke mange egentlige laster tilbage. Der er dog stadig et mindretal, som virkelig har det svært, ja som får det stadig sværere. Ingen viser dem forståelse, de lukker sig inde med deres sygelige last: de bibliofile, elskere og samlere af smukke bøger og gamle, sjældne bøger. Hvor svært de må have det, går glimtvis op for udenforstående og iøvrigt uforstående, når man får et fint faksimiletryk præsenteret, som f. eks. denne udgave af Jutisch Lowbok: en smuk afspejling af den ægte vare.

Vi har på dette felt en god dansk tradition, som også andre har haft glæde af. Man kan blot tænke på Ejnar Munksgaards legendariske faksimileudgaver af islandske håndskrifter og af Corpus Codicum Suecicorum Medii Aevi. Med et bind af disse udgaver i hånden må man dels erkende, at sådanne udgiverpræstationer vel ikke længere er mulige, og at vort lille land må have været rigt engang. Når man så på titelbladet konstaterer, at de udkom under besættelsestiden, må man forbløffes og forvirres. Men mindre kan jo gøre det: Kildeskriftselskabets for nylig udsendte, nydelige udgaver af Arent Berntsen og Ostensen Vejle har afhjulpel store savn, og man kan kun håbe, at denne tradition kan holdes i hævd.

Men nu foreligger tilmed et bidrag udefra: Jydske Lov i nedertysk oversættelse, trykt af Matthæus Brandis i Lübeck i 1486. Om denne udgave skrev retshistorikeren og bibliofilen Peder Kofod Ancher i Dansk Lov-Historie fra 1769: »Første gang den Jydske Lov blev trykt var paa Plattydsk i Aaret 1486, jeg ved ikke hvor. Denne Edition har været saa rar, at man begyndte at tvivle, om den og virkelig var til, indtil jeg var saa lykkelig